

BUITEN

9^e JAARGANG N°. 23.

ZATERDAG 5 JUNI 1915.

DE STRAAT DARB EL AHMAR TE CAÏRO.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE STRAAT DARB EL AHMAR TE CAÏRO. ILLUSTRATIE. BLZ.	265
DE STERRENHEMEL IN JUNI, DOOR A. A. N.	266
EEN BROEDERDIENST UIT 1815, DOOR M. C. KOOIJ—	
VAN ZEGGELEN (6)	BLZ. 266 EN 276
ITALIAANSCH WENSCHEN, DOOR G. WIJGMANS, GEÏLL. BLZ.	268—273
FANNY, DOOR FRITS MÜLLER (VERT. DOOR FREE HART). BLZ.	270
MAANDAGHOUDEN, DOOR G.	271
AAN ZEE, (GEDICHT), DOOR JOANNES REDDINGIUS . . .	271
NATUUR EN MENSCH, (II), DOOR P. J. BOLLEMAN VAN	
DER VEEN	272
EEN DAG TE AALSMEER, DOOR S.	274
PINKSTERGANGERS, DOOR G. DE GRAAF, GEÏLL. . BLZ.	274—275
DE SERINGENBERG MET UITKIJKTOREN OP DE „RAAP-	
HORST”, AAN DEN STRAATWEG DEN HAAG—LEIDEN. ILL.	276
AVOND OP DE HEIDE (GEDICHT), DOOR LEO RIKMENSPOEL.	276

DE STERRENHEMEL IN JUNI

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeel- voor 16.5 uur sterretijd, d.i. omstreeks 11 uur middel- baren tijd. Men zie het Juli-kaartje van de N. R. Ct. — het wordt half Juni gepubliceerd — dat voor 17 uur geldt.

Zenith: Draak, Hercules;
Noorden: Kleine Beer, Cassiopeia, Driehoek, Giraffe, Perseus, Wagenman;
Noordoosten: Andromeda, Cepheus, Hagedis;
Oosten: Dolfijn, Lier, kleine Paard, Pegasus, Pijl, Vos, Water- man, Zwaan;
Zuidoosten: Arend, Schild van Sobieski, Steenbok;
Zuiden: Hercules, Kroon, Schorpioen, Schutter, Slang, Slang- drager, Waterslang, Weegschaal, Wolf;
Zuidwesten: Boötes;
Westen: Groote Beer, Hoofdhaar van Berenice, Jachthonden, groote en kleine Leeuw, Maagd;
Noordwesten: Kreeft, Lynx.

De *Melkweg* is om 19 uur sterretijd, d.i. dus half Juni ander- half uur na middernacht, op zijn best, maar ook te middernacht al prachtig te zien. Het is in dezen tijd van het jaar een tel- kens terugkeerend genot, den fantastisch lichtenden band aan den Oosthemel te zien prijken; in Juli wacht ons dit genot omstreeks middernacht, in Augustus al in den vóóravond.

De *tijdsvereffening* is in Juni nagenoeg onmerkbaar: een zon- newijzer geeft vrij nauwkeurig den middelbaren tijd aan. In het begin der maand is de zon 2 minuten bij de klok voor, in het eind 3 minuten achter.

Den 22^{en} Juni bereikt de zon den zomerstilstand, het *solsti- tium*; zij beschrijft haar dagelijksche baan zoo hoog mogelijk aan den hemel en keert na dien datum weer langzamerhand naar den evenaar terug. Daarom heet de op den langsten dag beschreven parallelcirkel de *keerkring* (van de Kreeft) en het solstitium in het Duitsch *Sonnenwende*.

Mochten er zich in Juni *zonnevlekken* vertoonen dan zal men die vrij wel in rechte banen over de schijf zien trekken: zij hebben ongeveer 27 dagen noodig om van Oostrand tot West- rand te gaan.

De maand is ditmaal zeer arm aan astronomische verschijnselen, althans voor zoover deze zonder hulpmiddelen kunnen worden waargenomen. Natuurlijk is dit voor een groot deel gevolg van den uiterst korten nacht, die weliswaar zelfs op den 22^{en} Juni nog meer dan zeven uren duurt, maar die door de lange schemer- ring de heele maand eigenlijk maar vier uren lang gelegenheid geeft, hoogstens van 10 tot 2 uur, om den sterrenhemel waar te nemen.

Zodiakaallicht en *Gegenschein* zijn niet te zien. *Algol minima* evenmin, want het minimum van 9 Juni, te 2 uur na midder- nacht, zal wel nauwelijks kunnen worden waargenomen. Op dat uur is in het Noordoosten de schemering al zeer helder, en vóór dien tijd staat Algol te laag.

Van de vijf heldere planeten zijn Mars en Saturnus vrijwel onzichtbaar, Mercurius, Venus en Jupiter alleen in heldere sche- mering te vinden.

Mercurius is in de allereerste dagen van Juni als avondster te zien. Het seizoen is in het algemeen niet zoo gunstig voor deze waarneming als de lente, daar de ekliptika dan zooveel steiler op den Westerhorizon staat, maar daartegenover staat de vrij groote oostelijke elongatie (23°), zoodat per slot van reke- ning Mercurius in de eerste dagen van Juni twee uur en eenige minuten na de zon ondergaat, en daar komt het natuurlijk eigenlijk voor de gemakkelijke zichtbaarheid der planeet vooral op aan.

Venus beweegt zich tot in September naar de zon toe. Des- ondanks zijn de voorwaarden voor hare zichtbaarheid eenige maanden lang vrijwel dezelfde, gelijk blijkt uit het hier volgende lijstje, waarin de uren van opkomst voor Venus en de zon naast elkaar staan opgegeven:

1915	Zon op	Venus op	V. vóór Zon
I Maart	6 u 50 m	4 u 59 m	I u 51 m
I April	5 38	4 36	I 2
I Mei	4 32	3 46	0 46
I Juni	3 46	2 51	0 55
I Juli	3 43	2 30	I 13
I Augustus	4 20	3 19	I 1
I September	5 11	4 53	0 18

Men ziet, dat ondanks de nadering van Venus tot de zon — eerst 12 September is de samenstand met de zon te verwach- ten — de planeet in Juli en zelfs in het begin van Augustus eigenlijk nog gemakkelijker zichtbaar is dan in Mei; dit is een gevolg van hare in Juni snel toenemende declinatie, welke toe- name haar dagboog aanmerkelijk verlengt, terwijl die voor de zon deze maand nauwelijks verandert. Den 1^{en} Mei stond Venus in den evenaar, de zon op 15° noorderdeclinatie, den 5^{en} Juli staan zon en planeet op 23°.

Jupiter is nu vrij goed in de morgenschemering te zien. De planeet komt half Juni al kort na middernacht op.

De *Komeet 1915 A* is voor Europa onzichtbaar geworden, maar zij zal in Augustus of September wel weer waarneembaar zijn. Vlak voor hare verdwijning heeft zij ons nog een verrassing bezorgd: den 10^{en} Mei zag de Heer VAN DER BILT haar kern ver- dubbeld: ten Westen van de eigenlijke kern werd op 15" afstand een tweede veel zwakkere verdichting gezien, die zich juist be- vond in de as van het zwakke staartvormige aanhangsel, dat de komeet in den kijker vertoonde, en dat als gewoonlijk van de zon af gericht was. Klaarblijkelijk heeft de bij-kern even goed als de staart haar ontstaan te danken aan de afstootende wer- king, die het licht der zon op de kometenstof uitoefent. Ook den 11^{en} en den 14^{en} Mei werd de dubbele kern door ons gezien, de afstand scheen nu tot 25" te zijn vergroot. Dergelijke ver- schijnselen hebben zich bij kometen wel vaker voorgedaan. Zoo vertoonde de groote komeet van 1882, die op klaarlichten dag zichtbaar is geweest, een geheel kralensnoer van kernen of ver- dichtingen, gerangschikt in de as van de lichtuitstrooming, die den staart vormde. Meer bekend nog is het geval van de komeet van Biela, die zich in 1846 verdubbelde en ook bij haar weder- keer in 1852 dubbel werd gezien; na dien tijd is deze komeet niet meer waargenomen, tenzij dan in den vorm van den meteoor- zwerm der Bieliden (zie Buiten VIII, N°. 45). A. A. N.

EEN BROEDERDIENST UIT 1815.

DOOR

(6) M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN

EVA liet Emilie's hand los en deed eenige stappen in de kamer. . . . „Zij wilde hem niet zien. . . . hij mocht haar niet zien. . . .” sloeg 't wild in haar op. Terwijl Juffrouw Anne-Bet en Emilie samen spraken, liep ze als een ang- stig hert de kamer in, niet wetende wat te doen, de vensters voorbij en voor zij wist wat ze deed had haar hand de deurknop en stond ze in de gobelin kamer. . . .

De gedempte deftige gobelinkamer, waar tusschen de donkere doffe kleuren der strakke tapisserieën de witte schoorsteenmantel oprees als een blank leeg altaar. Twee zilveren luchters schitter- den teer fijntjes naast de lage in witten lijst gevatten spiegel. Zes hoog-leunige stoelen waren geschaard om de groote ronde mahonietafel, waarop een bronzen beeld rees als een donker zwaar silhouet en in een schaduwhoek rees een hooze vergulden harp. Er kwam een weldadige rust over Eva. . . . vreemd, deze kamer lag evenals de andere aan straat en toch was 't, als verdoofden hier de geluiden! Waarom was ze hier? wat had haar hierheen gedreven? Als Wouter hier kwam! Maar waarom zou hij hier komen? Als zij hier plotseling tegenover elkander stonden, wat zou zij zeggen? Hoe verklaren? . . . 't Was of nu pas de woorden zich aan. . . . Mijnheer Wouter en Mijnheer van Hemert ook. . . .

Neen, neen dat mocht niet, dat kon niet! Napoleon was geland! Ja, ja, natuurlijk er zou oorlog komen, maar dat niet, dat niet. . . . O, van Rodenberghe zou hier komen, nu, nu wilde zij het, zij zou hem trekken hier heen, haar liefde wilde het, zij zouden samen spre- ken, zij zou. . . . de deur ging open. . . . Wouter stond voor haar.

„U, u hier?” zeiden zijn lippen, maar bijna luidloos door de verrassing, haar, Eva Macdonald, hier te zien in de stille kamer, bijna alleen door hem betreden, omdat hij hier in een verborgen muurkastje zijn papieren had en er nooit vrienden ontving, omdat er nu eenmaal een al te stille deftigheid hing.

Eva kon geen woord uitbrengen.... zij zag hem aan met haar donker vochtige oogen en heel haar mooi stralend beeld, licht, slank en liefelijk te midden van de strakke dofheid der bronzen muren, nam hij in zich op, om het nooit, nooit te vergeten.

„U.... u hier?” vroeg hij weer.

Toen opeens kreeg ze moed.... „Wouter”, zei ze.... „wat ga je doen.... wat.... waarheen?”

„Wouter”, nog nooit had ze zijn naam uitgesproken en nog nooit had hij die zoo gehoord! Hij had haar hand gegrepen.

„Eva! Eva”, zei hij zacht en dringend.

„Wat wil je doen? Waarheen wil je gaan?” vroeg ze angstig. „t Was of hij uit een droom ontwaakte, langzaam liet hij haar los. „Wat ik ga doen?.... wat ieder man nu doet, die een man is....”

„Neen, neen!”

Hij zag haar wimpers zinken op de fijne wangen, een groote teederheid kwam in hem, een zalige hem hoog opvoerende liefde rees voor dat mooie wezen daar vóór hem.. O, liet 't leven daarbuiten het leven zijn, zij had hem lief en hij haar. Heel zijn hart ging naar haar uit, zij samen.... maar de scherpe geluiden van buiten drongen opeens de stilte binnen „Weg met de Franschen, voor 't Vaderland!”

„Het moet”, zeide hij toonloos, „het moet, 't is plicht....”

„Waar ben je, Van Rodenberghe?” riep Van Hemert's stem en Wouter, haastig, met den sleutel in de hand, waarmede hij de noodige papieren wilde halen, riep door de even geopende deur, dat hij zou komen, dat hij, Van Hemert, maar vooruit moest gaan..

Wezenloos zag Eva, hoe hij een kastje ontsloot, waarvan alleen het sleutelgat te zien was in een klein paneel. Zij hoorde buiten de stemmen van Emilie en van Hemert die haar riepen. Zij hadden natuurlijk geen vermoeden dat zij hier was, hier in de gobelin kamer.... Zij hoorde de karos zacht dreunend voorrijden, de paarden trappelen. Nu was Wouter weer naast haar. „Kom”, zeide hij, zacht en kalmer, „ik zal je in de karos brengen, ga mee.. Eva..”

Zij kon niet spreken, haar lippen trilden. Wouter deed de deur open. In de andere kamer was niemand.

Emilie Wittinga stapte juist de karos in, geholpen door Van Hemert; dit konden zij door het venster zien, maar een hevige regenvlaag vervaagde alles.

„Kom, kom”, zeide Wouter en willoos volgde ze. Wouter was nu de sterke. Zij liet zich leiden naar de deur, naar de breede stoep, zij merkte niet op de verwonderde uitroepen van Van Hemert en Emilie, dat zij daar toch was, waar zij wel geweest was?.... Ze steeg in, ze voelde Wouter's breede koele hand haar steunen aan den elleboog en ze zag zijn donker mooi gezicht boven den witten stropdas en de witte puntboord, zijn bruin goud lichten de oogen. Toen trokken de paarden aan. De regen kletterde tegen de neergelaten raampjes, de stad was vol drukte en opgewonden volk; voorzichtig mende Jacob de vurige beesten er door heen, zwenkte links den Vijverberg op, waar het kalmer leek. Toen zag Eva pas, dat Emilie in tranen was....

IV.

In het opkamertje der mode- en linnenwinkel Elegantia was Marion bezig, waaiers te beschilderen. Buiten haar declamatie was dit haar liefste bezigheid. De zwierige Watteau-figuurtjes ontstonden als van zelf uit haar luchtig penseel. Onder teer wuivend groen, waarin lichtende laantjes vluchtig wegglipten, lagen de ranke figuurtjes der gefingeerde herderinnetjes. Zij plukten bloemen, sloegen met haar netten naar fladderende vlinders, lieten zich door keurig gekleede jonge herders voorlezen of stoeiden luchtigjes met elkaar, gewapend met haar versierden herderstaf.

't Was eerst alles copie wat Marion maakte, copie naar gravures van Watteau's schilderijen, maar langzamerhand was ze zelf gaan verzinnen boomgroepen, vlinders; een enkel vrouwenfiguurtje. Veel succes had ze met twee aan een bron zittende meisjes, gebogen over een boek. Toen had zij eens bij den apotheker Halarius den jongen Schelfhout ontmoet. Zonder een woord te zeggen, met stijgende bewondering, had zij zijn portefeuille met teekeningen gezien.... studies van boomen, van een enkele tak, van een huisje, zus belicht en zoo belicht. Al die schetsen, soms in een gelukkige compositie samengebracht tot een malsch zomerlandschap, tot in de kleinste onderdeelen afgewerkt, zonder iets te hebben verloren van hun breedten opzet en frissche spontaniteit, hadden haar de oogen geopend. Dat was werken! Dat was zien! Ademloos luisterde ze naar het gesprek tusschen den jongen kunstenaar en den ouden apotheker, die kunst in alle vormen lief had. Naar buiten gaan en de natuur bestudeeren, teekenen, probeeren en weer eens probeeren, maar altijd de natuur raadplegen.... Marion schaamde zich over haar traditioneele poppetjes onder het traditioneele groen. Die schetsen waren een openbaring voor haar geweest. Al was haar werk klein vergeleken bij dat van een echten kunstenaar als Schelfhout, waarom kon zij dat kleine niet opvoeren tot iets moois en vooral, tot iets waars? Waarom konden haar waaiers niet worden kleine schatten van echte oorspronkelijke kunst? Met kloppend hart was zij na dat bezoek naar huis gegaan en ze had de Weduwe Brugmans voor een feit

gesteld.... ze zou voorloopig geen waaiers meer op bestelling maken, vóór ze „iets kon”. Voor zij iets kon? daar begreep de weduwe niets van. Kende Marion dan niets? waren haar mooie elegante schilderijen niet gewild? Zij waren op het oogenblik de claudisie van haar zaak! Ciel! de Brusselsche kanten golden bijna niets meer, nadat Marion haar waaiers in het kijkvenster had gelegd! Welke klanten had de Weduwe er niet door gekregen, Mevrouw Hoevelaken, de dames van Hogendorp, Elout, van Limburg Stirum, Wittinga, v. Tuyll v. Zuylen, Roëll.... de élite van de stad! en nu zou Marion opeens niets meer leveren? 't was wat moois!

Maar Marion bleef onvermurwbaar. „Geloof me, Tante Brugmans! 't is beter zoo. Later krijgt u iets veel beters van me. Laat me nu, u zult zien!” De witte gelijke tandjes in den onderlip gedrukt, 't donker glanzende hoofd gebogen over haar werk, zat ze voor het venster en werkte. Een studie van een lindetak. Drie, vier schetsen had ze er van gemaakt en nu teekende ze denzelfden tak op een waaivorm. Ze had maar op te zien om het origineel te beschouwen; de lindeboom voor het huis welks takken zoo ver reikten, dat ze bij een licht koeltje tegen Marion's venster tikten. Vier maanden had zij nu „voor zich zelf gewerkt” zooals zij het noemde, „den tijd vermorst” zooals weduwe Brugmans het noemde, want wat was het resultaat van al dat werken? een enkele waaier met een paar onnoozele vlinders er op. „Naar de natuur genomen”, zooals Marion zeide, jawel, maar wat gaven haar klanten daarom? De dames vroegen naar waaiers met landschappen en figuurtjes! en de heeren niet minder, die wilden er elegante voorvalletjes op hebben, als zij hun dames „un petit cadeau d'amitié” gaven!

De weduwe Brugmans was een goede ziel, heel hard zou zij Marion niet om haar „kuren” vallen, maar toch voelde Marion het stille verwijt en had het haar moeite gekost sterk te blijven, juist omdat juffrouw Brugmans er nu over zweeg en haar stil haar gang liet gaan. Wacht! zij moest nu de naaimeisjes haar kopje koffie schenken, dat had ze beloofd. Juffrouw Brugmans was druk bezig met de klanten op de paskamer boven. Marion waschte haar penseel in het glas water voor haar, streek een altijd naar voren springende zwarte krul achter hare roze oortje en stond op. Toen zij de deur van het opkamertje opende en vanaf het trapje in den winkel neerzag waar in een hoek bij het achtervenster de meisjes zaten te naaien, kwam het liedje haar weer in de gedachte, dat haar van van morgen af genlaagd had:

„Gentille gallans de France

Qui en la guerre allez....”

Maar de meisjesstemmen verdrongen de melancolie van het Fransche versje. Francijntje, Sanne, Mie-Keetje en Chrisje ontvingen Marion met gejuich.

„Juffer Marion! waarom kom je niet bij ons?”

„Krijgen we 'n kommetje?”

„Wilt u me 'ns helpen met die spinneweb?” dat was Francijntje, de eenige, die kant maakte en met een wanhopend gezichtje onder het wit geplooid mutsje voor haar kussen zat, dat het kristaliseerende licht van een met water gevulde flesch ving.

Marion wist van het kantkloppen als bij intuïtie. Haar moeder was een kunstenaar daarin geweest en zonder het geleerd te hebben, maakten haar fijne vingers de ingewikkeldste patronen na. „En 't spinet? Juffer?” vroeg Sanne, die veel van muziek hield en altijd den toon aangaf als 't naaclubje ging zingen.... „'t Spinet? dat hebt u toch gisteren beloofd?”

't Was waar, Marion had beloofd eens voor de meisjes te spelen en er haar liedjes bij te zingen. 't Spinet stond in 't opkamertje en als de deur open bleef, was 't, zooals Sanne zeide „of je er bij zat”. Maar eerst moest ze koffie schenken.

In 't keukentje achter den winkel stond 't koffiepote te prutten. Dirkje de oude meid, die al twaalf jaar bij de weduwe Brugmans was, had de koffie al lang gezet. Dirkje voor 't ruitjesraam dat op een binnenplaats uitzag, een bak met aardappelen in haar breede schort, deed een middagtuk, vast de dikke kin op den boezem gedrukt. Marion glimlachte, nam voorzichtig de groote tinnen koffiekkan op de vier kromme pootjes en bracht die naar binnen. Ze zette haar op de tafel waaraan de meisjes zaten en ieder mocht nu haar kommetje onder het kraantje houden. Marion bediende hen van melk. Suiker kregen ze niet.

* * *

Jaren lang had de weduwe Brugmans haar zaak gedreven in het huis met den trapevel op de Groote Markt. Eerst was het een klein bescheiden winkeltje geweest waar wollen en linnen goederen werden verkocht en de leermeisjes 's morgens binnen kwamen met hun stoel en stoof; maar langzamerhand was het uiterlijk zowel als 't innerlijk van den winkel veranderd. Het groote uithangbord waar als een vertrouwelijke mededeeling op te lezen stond: „Hier leert men Meisjes Linnen Naaien” was vervangen door een ander waarop in zwierige letters het zwierige woord „Elegantia” stond. Van de twee kleine vensters was één gemaakt met grootere ruiten en daarachter vertoonden zich in luchtige slingers de uit Brussel aangevoerde of zelf gemaakte kanten falies, jabots en barbes; tusschen de witte al coquetter wordende cornetjes en de kostbare luxekapjes fleurde soms een enkele met bloemen, linten en strikken versierde zomerhoed en op den ondergrond van schuimige kant lagen thans ook Marions beschilderde waaiers, als kleine kostbaarheden uitgespreid.

(Vervolg op blz. 276 van dit nummer).

ITALIAANSCH WENSCHEN.
ZUID-WESTELIJK TIROL: DE ORTLER, GEZIEN VAN DEN TABARETTA-WAND.

ITALIAANSCH WENSCHEN.

ITALIE heeft den grooten stap gewaagd, het bondgenootschap met Oostenrijk-Hongarije opgezegd en der Donaumonarchie den oorlog verklaard. Duitschland, dat den zwakkeren bondgenoot reeds zoo krachtig ondersteunt, zal haar ook hierin bijstaan. De teerling is geworpen, en reeds bevechten de Italianen en de „Tudesci” elkaar.

Italië herinnert zich zijn vroegere grootheid, toen het Romeinsche rijk heerscher in de Middellandsche en Adriatische zee was en toen, later, de macht van de Dogen zoo groot was, dat zij de Duitsche keizers, de sultans in Konstantinopel en de Hongaren en Slaven in Dalmatië konden weerstaan.

Die grootheid is Italië eeuwen her door de Germanen, de Spanjaarden en de Franschen ontnomen.

Tegen de Latijnsche stamgenooten voelt Italië geen wrok meer. De tijd dat de Italianen tegen hen hardnekkig stredden om hun volksbestaan te handhaven is voorbij. De Franschen hebben de Italianen voortgeholpen en ondersteund op den weg der nationale eenheid, die naar vrijheid en een van vreemden invloed vrij bestuur leidt.

Napoleon I, die Frankrijk's macht ook op het Appenijnsche schiereiland wilde vergrooten, kwam naar Italië en wist handig van het verlangen der Italianen om zich van de Oostenrijksche overheersching te bevrijden gebruik te maken om Oostenrijk den voet dwars te zetten.

De Italiaansche wenschen naar eenheid waren een der pionnen, welke de geniale Fransche keizer gebruikte, om zijn tegenstanders schaakmat te zetten.

Waar hem dat gelukte, daar ging de pion wel vooruit, maar nadat hij bij Waterloo zijn meesterlijk begonnen, maar zoo ongelukkig eindigenden laatsten grooten zet gedaan had, en verloor, grepen verscheidene handen naar het stuk, en Oostenrijk had het vooral goed vast.

Het ideaal der Italianen was verder dan ooit van de verwezenlijking af.

Het tijdperk der reactie trad allerwege in Europa in, en vooral Metternich, de bekende Oostenrijksche Staatsman, die meende „dat de mensch eigenlijk eerst bij den baron begint”, was de ziel van het vrijheidverstikkende conservatisme.

Desondanks was het vertrouwen op beter tijden niet verdwenen, en de zucht om zichzelf te zijn leefde voort, ondanks de pogingen, die te onderdrukken. Silvio Pilleco, de bekende dichter en schrijver van het niet minder bekende boek „Mijn gevangentijd” was een der voorbeelden ervan, dat het vrijheidsideaal in den mensch niet uitsterft.

Toen in 1848 de wind der revolutie over Europa woei, kwam er ook weer beweging in Italië; de wind blies het vuur van het vrijheidsideaal aan.

De vlam sloeg een oogenblik hoog op, maar werd weer gedoofd onder de laars van de Oostenrijksche soldaten van Radetzky.

Het vuur bleef evenwel smeulen, werd in 't geheim en openlijk vooral van Sardinië uit onderhouden, en toen weer een Napoleon de Italiaansche idealen noodig had om zijn politiek spel te winnen, vond hij daarin een hechten en gereeden steun. De veldslagen van Magenta, Brescia en Solferino betekenden de vrijheid van Lombardije. Ook hierin volgde Napoleon III zijn grooten oom na, dat hij slechts gedeeltelijk aan de wenschen der Italianen tegemoet kwam.

Venetië nog onder de macht van den Habsburger, zoomede Zuid-Tirol, Istrië en Dalmatië, dat was een voortdurende aanleiding om nauwkeurig acht te slaan of de gelegenheid zich zou voordoen, ook die banden vrij te maken.

Die gelegenheid kwam in 1866, toen Pruisen Oostenrijk's overwegende plaats onder de Duitsche landen met wapengeweld innam.

Pruisen viel Oostenrijk in het Noorden aan, Italië kon het licht in het Zuiden bespringen.

En ondanks de nederlaag, bij Custoza geleden, kreeg het door bemiddeling van Napoleon III Venetië met een groot stuk daaromheen liggend gebied. De Garibaldianen moesten Trentino, dat zij gedeeltelijk bezet hadden, weer ontruimen. Bismarck had zijn doel voorloopig bereikt en zeide: Wat kan mij Italië verder schelen, terwijl Napoleon III er op wees dat zijn belofte en program „Italië vrij tot aan de Adriatische zee”, vervuld was.

De Italianen bogen het hoofd, want zij stonden alleen. In 1870 zien zij weer de kans schoon om hun ideaal naderbij te komen.

Van de vernedering, die Pruisen Frankrijk toebrengt, maken zij gebruik om Rome te bezetten, en een einde te maken aan de wereldlijke macht van den Paus, verdedigd vooral door Frankrijk. Toen Frankrijk Italië ergerde door zijn conservatieve regering en zijn kolonisatiepolitiek — de bezetting van Tunis door de Franschen — meende de regering van het Appenijnsche schiereiland steun bij Duitschland te moeten zoeken, tegen Frankrijk's streven naar de heerschappij in de Middellandsche Zee. Duitschland gaf daar gaarne gehoor aan en Italië had het er zelfs voor over, om met den aartsvijand Oostenrijk, op aan te gaan. Was Oostenrijk verstandig geweest en had het toen ruime opvatting voor een enghartige staatkunde verkozen, dan

had het de 800,000 Italianen, die onder zijn bewind leven, wat vriendelijker behandeld of door afstand van grondgebied aan Italië teruggegeven; dan was er bepaald wel in de meening van het Italiaansche volk ten opzichte der Donaumonarchie een kentering te haren gunste gekomen.

Maar ook Duitschland maakte zich er niet druk over, te voorkomen dat er een verbeterd wrok bleef heerschen tusschen de min of meer kunstmatig samengekleusterde Oostenrijksche en Italiaansche bondgenooten.

Italië zocht daarom weer onwillekeurig toenadering tot Frankrijk en ook tot Engeland.

Het heeft er zich nooit bepaald om bekommerd, wie het was die hulp en steun bood; was slechts het bereiken van het zoo hardnekkig nagejaagd doel mogelijk of naderbij, dan nam het de hand aan, die den steun bracht.

Als de vroegere rijkskanselier Von Bülow, sprekende over den wensch naar toenadering tot Frankrijk, vergoelijkend over Italië zeide: Indien in een huwelijk de vrouw eens een extra dansje doet met een anderen man dan haar echtgenoot, dan behoeft deze zich niet onmiddellijk te ergeren, dan stelde hij het toch wel wat al te onschuldig voor en had hij veel beter kunnen zeggen: „Het huwelijk met Michiel heeft la bella Italia niet bevredigd en daarom lonkt ze nu naar een ander, in de hoop, bij dien haar wenschen vervuld te krijgen”.

Hij kon als diplomaat vermoeden, dat Italia het alleen zoo lang met de verplichtingen die een „mariage de raison” medebrengt, nauw zou nemen, als dit in haar eigen belang was.

Italia dacht steeds aan de familieleden in Trentino, aan de Isonzo, en in Istrië, en Dalmatië, afstammelingen, evenals zij van de machtige Romeinsche voorvaderen. En dan nog wel familieleden die landstreken bewonen welke lang niet te versmaden zijn, die wijn, tabak, graan en vruchten opleveren, behalve in Dalmatie van Fiume tot Spalato ongeveer, welk gebied zijn vrijwel naakte bergen met karigen plantengroei vertoont terwijl daar nog bijkomt, dat Triëst en Fiume uitstekende havens hebben evenals Pola, op de uiterste punt van Istrië gelegen.

Als een slagboom, en een zeer sterke, ligt Trentino of Zuid-Tirol met de Karinthische Alpen tusschen Oostenrijk en Italië in. En Italië wil dien scheidingmuur zelf beheerschen: er wonen aan de anderen zijde rasgenooten.

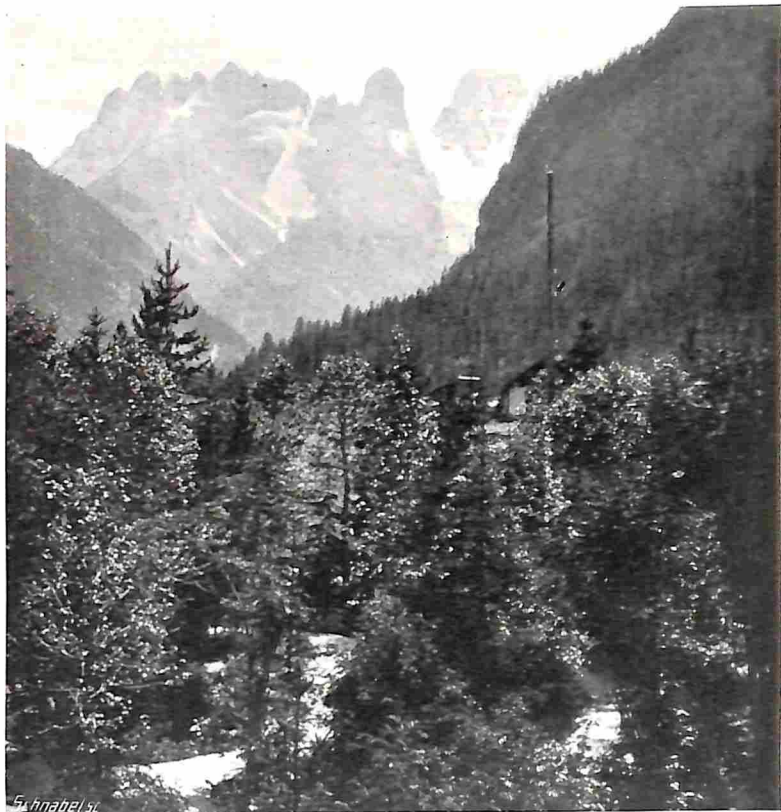
De Ortlergroep, de Tonalepas bij de Adamellagroep, de Monte Baldo, de Monte Cristallo, de Marmalato, allen welbekend bij de Tirolbezoekers, zien nu niet de vreedzame alpenbeklimmers, alleen met een puntig stok gewapend, maar de alpenjagers, die niet op gems of bok jagen, doch op menschelijk wild.

Overwegend Italiaansch is alleen Trentino, waar 300.000 monden de zoetvloeiende taal spreken van de bewoners van het Appenijnsche schiereiland; steden en dorpen hebben volkomen een Italiaansch karakter, van de oude Rhaetiërs — waartoe ook de Etruriërs of Etrusken behoorden — is geen spoor meer over. De Romeinen hebben hun land ingelijfd, hun hoofdstad Tridentium genoemd, en hun woongebied gebruikt als doortocht naar germaansche landen. Slechts in de namen van sommige plaatsen vindt men, naar beweerd wordt, nog overblijfselen van de Rhaetiërs, die in den Romeinschen stam opgingen.

Doch den Germanen, den Longobarden is het niet gelukt, het volkskarakter en de raseigenschappen te doen verdwijnen van de bewoners van Trentino. Integendeel, juist de overwinnaars zijn in het Romaansche ras verdwenen, en slechts zeer sporadisch wordt in Trentino een taal gesproken, die nog wat op Duitsch lijkt. De taalgrens strekt zich ongeveer uit tot even ten Zuiden van Bozen; daar beneden, schrijft Max Haushofer in de uitgave van Velhagen & Klasing over Tirol „gefällt es einen Deutschen nicht mehr”, daar bewoners en woningen een Italiaansch karakter hebben.

Evenmin zal hem het Italiaansche karakter dat Triëst en Fiume vertoonen, aanstaan; de Oostenrijkers stelden dan ook alle pogingen in het werk, om dat karakter te doen verdwijnen, waartoe zij de Slaven gebruikten, doch heelemaal gelukt is het niet; in Fiume meer dan in Triëst. De Italianen op Istrië en in Dalmatië tellen samen ongeveer een 590.000 personen.

In Dalmatië zijn zij verreweg in de minderheid, daar wonen veel Kroaten en Serviërs. De Slavische volkeren hebben daar ten tijde der volksverhuizing reeds de Romanen grootendeels verdrongen, en de vrees van Servië, dat Italië Dalmatië krijgt, is dus wel eenigszins begrijpelijk. Er wonen vele Servische broeders en stamverwanten, en de havens aan de Adriatische Zee, waaronder

ITALIAANSCH WENSCHEN.

ZUID-OOSTELIJK TIROL: DE MONTE CRISTALLO BIJ LANDRO.

Ragusa, Spalato, Cattaro — de Oostenrijksche vesting, die onneembaar bleek tot dusver — Zara en Sebenico, de voornaamste, zijn ook niet te versmaden. Dan heeft Servië, indien het die havens zou krijgen, ook een uitweg naar de Adriatische Zee, waarvan het door Albanië is afgesloten.

Maar de Italianen willen de Adria nu juist tot een uitsluitend Italiaansche zee maken en daarom het overgrote deel van het 600 K. M. lange, brokkelige, rotsachtige kustland, waarop talrijke eilandjes en klippen, in bezit nemen.

Er zijn Italianen, die Servië het land van Spalato af tot aan Cattaro gunnen, er zijn er ook, die wenschen dat Italië maar alles zal inpalmen tot en met Cattaro toe. Of die zeer ver strekkende wenschen niet op de klip van den tegenstand van het Slavische ras zullen stuiten? Als die hinderpaal dan maar niet weer met bajonetten, kanon- en geweervuur wordt uit den weg geruimd, zooals tot dusver te doen gebruikelijk is.

Overneming verboden.

G. WIJGMANS.

ITALIAANSCH WENSCHEN.

ZUID-TIROL: HET DOMPLEIN TE TRIENTE, DE HOOFDSTAD VAN TRENTINO.

ITALIAANSCH WENSCHEN.
ZUID-TIROL: STRAATJE IN TRIENTE.

FANNY.

FANNY was ons dienstmeisje. Duidelijk klinkt haar naam mij nog uit mijn jeugd in de ooren. Zooiets als: Faah-ni! Ik weet nu niet meer, hoe zij eruit zag. Haar beeld is door den tijd vervaagd. Maar — „Faah-ni! — Faah-ni!” die klank is heel vast in mijn geheugen gebleven. Nu nog, wanneer ik in een keuken kom, wanneer ik, als oue meneer niet laten kan eens een glijertje te maken langs een breede trap-leuning, dan hoor ik weer die twee lang aangehouden klanken uit het verleden: „Faahn-ni! Faan-ni!”

En om deze klanken weven zich dan — ik mag willen of niet — allerlei herinneringen. Herinneringen uit den tijd van de korte broek.

Gisteren ben ik verhuisd, met vrouw en kind. En de verhuishagen stond voor de deur. Hij was al vol, de deuren dicht, de dikke ijzeren stangen er dwars overheen.

„Halt!” klinkt het van de trap. En daar sleepen ze nog een koffer naar buiten, een vierkanten, groenen koffer, de deksel een beetje gebogen en een breed bengelend slot van voren. „Wat is er te doen?” roept de man bij den verhuishagen ongeduldig. „De koffer van de keukenmeid moet nog in den wagen — maak de deuren nog eens open!”

En nu schuiven ze een beetje pruttelend den vierkanten groenen

koffer erin. De koffer van onze Marie. Want ons dienstmeisje van nu heet „onze Marie”. Onze Marie, niet „Marie”. Er zijn zelfstandige naamwoorden, waarmee het voornaamwoord bijna versmolten is, als vleesch van zijn vleesch. Het zou grof zijn, om het weg te laten.

Maar van onze Marie heb ik niets willen vertellen. Van haar zullen mijn kinderen eens iets vertellen. Die begrijpen haar. Wij zijn daarvoor te groot geworden en te wijs. Wij moeten tot de herinneringen uit onzen korte-broeken-tijd teruggaan, wanneer wij menschen uit het volk willen begrijpen. Tot den tijd, waarin onze harten nog openstonden, wagewijd.

En juist uit dien tijd klonk het mij weer tegemoet, toen ik gisteren den groenen koffer zag.

„Faah-ni! Faah-ni!”

En juist van die Fanny wil ik iets vertellen, een herinnering, een vierkante, een koffer-herinnering.

* * *

Toen Fanny bij ons in dienst kwam, dat moet in de grijze oudheid geweest zijn. Toen was ik nog in mijn kindertijd, twee, drie jaar, waar geen herinnering meer kan doordringen. Maar al te vaak sturen wij onze herinnering over die grens, maar ze komt terug zonder enig bericht. Maar wanneer wij de uitgezonden en teruggekeerde bode van nabij bezien, dan bemerken wij toch, dat zij in een vaag geluk gehuld zijn, in een vaag kindergeluk. Een geluk dat nog niet den druk van de starre woordvormen kent.

Toen dus was Fanny bij ons in dienst gekomen. En daarna moet zij zoo langzamerhand één met ons geworden zijn. Met ons, met de keuken, met de lange gang, met de trap, tot zij een stuk van ons geworden was en van de dingen, die ons omringden.

Ik weet niet meer, of zij flink was of niet. Dat zal wel in haar getuigschrift staan. Zij was immers een stuk van ons. Zooals mijn wijsvinger of mijn pink. Van mijn wijsvinger of mijn pink, weet ik ook niet of zij flink zijn. Het zijn mijn vingers en daarmee uit. Fanny, dat was onze Fanny en daarmee was het uit.

Het best moet onze kleine Gustl dat gemerkt hebben. Want niet allen van ons stond Fanny even na. Onze wijsvinger is ons toch bijvoorbeeld ook nader dan onze pink. En zoo was kleine Gustl Fanny's wijsvinger. Kleine Gustl is mijn broertje. Hij was onze jongste. Hem omgaf Fanny met zulk een moederlijke liefde, alsof zij hem zelf onder het hart had gedragen. En moeder vond het goed.

Hij kan twee moeders gebruiken, zal zij wel gedacht hebben, zoo teer en broos was de kleine Gustl. Er moeten ook zwakke plantjes zijn, denk ik; voor die zou het goed zijn, wanneer er twee zonnen in plaats van één aan den hemel stonden.

En dat is mijn vroegste herinnering; ik weet nog, hoe onze Fanny de kleine Gustl het witte lijfje over zijn dunne armpjes schoof en hoe zij het kleine lepeltje voor hem naast zijn bord legde. Merkwaardig, dat zulk een beweging iemand zoo sterk bijblijft, terwijl het gezicht, het gezicht van onze Fanny in nevels verdwenen is.

En toen, ja toen stierf de kleine Gustl. Dit hoort nu eenmaal bij de geschiedenis, en ik kan het niet weglaten.

Het ging zeer snel, dit sterven van den kleinen Gustl. Zooals wanneer het venster plotseling openspringt en de wind naar binnen blaast en het licht uitdooft. Men sluit het venster en kijkt weer om zich heen: „Het licht moet toch nog branden”, denkt men, men heeft de smalle, spitse vlam, die als een kinderarm in de hoogste stak, toch nog zoo duidelijk in de gedachte.

„Wel ja, ze moet toch nog branden. daar ginds bij het ijzeren ledikantje”.

Maar de vlam brandt niet meer. Het is donker.

En uit het donker hoor ik twee vrouwen schreien. Mijn moeder en Fanny.

En na het snikken kwam er langzamerhand een tijd van verdeeldheid in onze kinderkamer; Fanny kwam in een slecht blaadje te staan. Moeder, ja, die droeg haar liefde voor den gestorven Gustl zonder meer op ons over. Maar Fanny niet. Ik weet niet, wat het was. Misschien dat zij het niet prettig vond, dat wij anderen zoo flink groeiden. Misschien kwam het haar voor, dat wij door onzen flinken groei den kleinen Gust uit zijn rijk hadden verdronen. Hoe het ook zij — Fanny kwam in een slecht blaadje te staan. Zij knorde op ons. Zij zag niets meer door de vingers. Zij vond het niet meer goed, dat wij op zolder krijgertje speelden. Zij vertelde aan moeder, dat wij onze broeken op de trapleuningstuk-gleden. Zij zat dikwijls uren lang alleen in de keuken en liet ons niet binnen, als wij water wilden maken om bellen te blazen.

Ook bij onze ouders had zij het verbruid. Waarom weet ik niet, ik heb het destijds niet begrepen. Maar dat weet ik, dat Vader eens op een dag op zijn soepbord sloeg en met nadruk zei:

ITALIAANSCH WENSCHEN.
ISTRIË: DE KUST AAN DE GOLF VAN FIUME VAN LORRANA TOT ABAZZIA.

„Dat gaat zoo niet langer. We moeten onze Fanny ontslaan”.
Ontslaan? Wat dat was wist ik niet. Ik veranderde het in mijn jongens fantasie in „wegslaan”, en opeens had ik het: van de kinderen wegslaan, dat beteekent ontslaan.

En zie, het kwam uit. Eens op een dag had Fanny een hoed met een veer op en een mantel over haar arm. Zoo stond zij breeduit in de gang en schreide heelemaal niet, maar ze zei met een luide stem tot een man met een koperen plaatje op zijn pet:

„Help me mijn koffer dragen!”

En toen droegen zij met hun tweeën een vierkanten, groenen koffer naar buiten. Een grooten koffer met een deksel, die een weinig gebogen was. En een reusachtig slot bengelde erbij.

Wij kinderen waren uitermate nieuwsgierig. Dat wisten wij immers heelemaal niet, dat onze Fanny zoo'n grooten groenen koffer had. Wat zou daar alles wel in zijn?

Toen stootte onze Fanny met haar voet tegen iets, dat op den grond lag. Ik weet niet, wat het was. Maar later heb ik altijd gedacht, dat het een stuk speelgoed van Gustl geweest moet zijn.

En toen Fanny daarna struikelde, kraakte de zware groene koffer, kantelde en sprong open....

Ik dacht: nu begint onze Fanny hard te schreeuwen. Maar zij schreeuwde in het geheel niet, maar bleef staan met haar armen naar beneden, zonder zich te bewegen, terwijl zij slechts zeide:

„Och God, och God!”

Toen kwam moeder plotseling uit de huiskamer en keek naar de dingen die uit den koffer staken.

„Fanny”, zei moeder ernstig, „Fanny, wat is dat voor een stuk goed?” En zij wees naar een wit lijfje.

Nu ging ook nog de gangdeur open. Vader kwam van zijn werk. En nu stonden wij allemaal bij den omgevallen koffer. Ik weet nog, dat ik me erover verbaasde, wat er toch alles in zoo'n koffer ging. Vooral viel mij een rood en groene waskaars op en een vergulde ceintuurgesp, een enorme, en een dik album met zilver beslag. Maar op dat alles scheen mijn moeder niet te letten. Maar zij wees op een nietig klein lepeltje en zei:

„Fanny, wat is dat voor een lepeltje?”

En Fanny stond daar nog altijd met haar armen langs haar lijf en zei niets. Geen stom woord zeide zij.

Maar nu kwam tante Pauline, die in de achterkamer woonde, toegelopen, sloeg haar handen boven haar hoofd ineen en schreeuwde al maar door:

„Neen, zoo iets! Je moet toch de politie halen. Ja, de politie!”

„Kalm”, zei nu mijn vader, bukte zich en nam een wit vel papier uit den rommel. Het witte vel papier heb ik nu nog. Er staat een ho-paard op. Een ho-paard, dat was een paard geweest bij onzen Gustl. En hij had het zelf geteekend als een rol met vier pooten.

Dit ho-paard liet vader aan mijn moeder zien, terwijl hij slechts één woord daarbij zeide: „Gustl”.

En toen greep moeder in den rommel, nam het lepeltje eruit, stak het in de hoogte en zei ook niets anders dan: „Gustl”.

En toen verdween haar arm nog eens in het goed en zij hield een wit lijfje in de hand, een klein wit lijfje. En uit de kleine armsgaatjes van dit lijfje staken plotseling twee dunne kleine armpjes op, als een kaarsvlam, die nog eenmaal opflakkert, voor zij uitgaat. En moeder wilde weer „Gustl” zeggen.

Maar het ging niet. Want er kwam een snik, een lange snik. En ondertusschen legde zij haar handen op Fanny's schouders en zeide stikkend:

„Faah-ni, je moet het niet kwalijk nemen — niet kwalijk nemen — maar het lepeltje — het lepeltje — en het lijfje — het lijfje — dat hoort — dat hoort aan jou — en —”

„— En het stukje papier met het ho-paard erop”, onderbrak vader haar, „niet Fanny, dat geef je ons terug?”

En nu begon Fanny ook te schreien. En tante Pauline was naar haar achterkamer geslopen. En de kruier stond er nog altijd en draaide verlegen aan zijn roode pet met het glimmende plaatje erop.

En vader trad op hem toe, schreef iets op een stukje papier, haalde zijn beurs te voorschijn en zei:

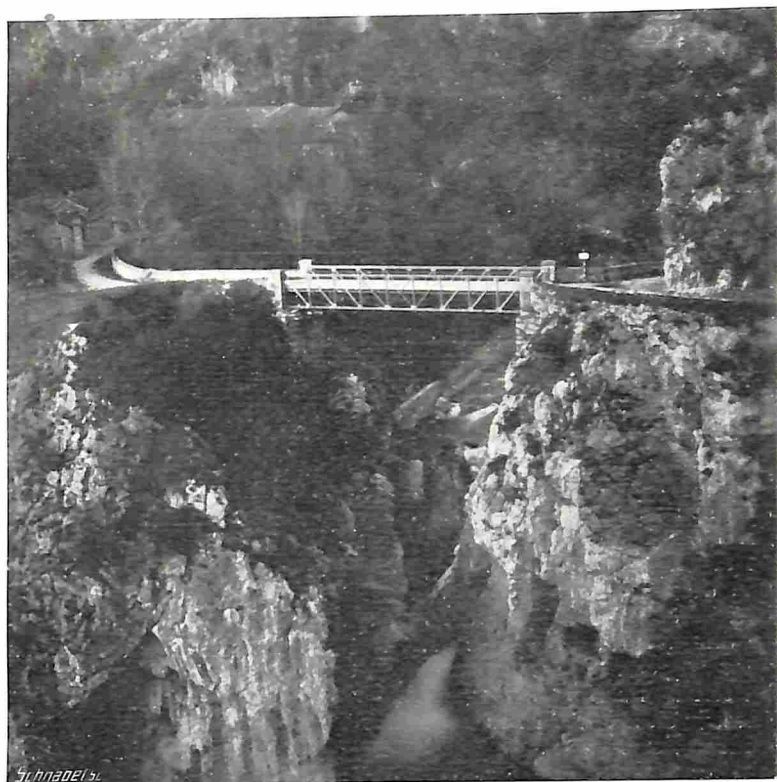
„Hier breng deze maand loon aan dit adres van het nieuwe dienstmeisje en zeg haar, dat ze maar een andere betrekking moet zoeken, dat wij onze Faah-ni weer hebben”.

En daarna was onze Fanny nog vele, vele jaren, nog na mijn korte-broeken-tijd, bij ons.

FRITZ MÜLLER.

Maandaghouden.

De Maandaghouders kunnen zich bij hun tegenzin in werken op den eersten werkdag der week beroepen op een eeuwenoude traditie. De Maandag toch werd bij de oude Germanen als een zeer slechte dag beschouwd om te gaan zaaien of oogsten, en in het algemeen voorspelde men weinig zegen op arbeid, die 's Maandag aanving.

ITALIAANSCH E WENSCHEN.
OP DE GRENS VAN ISTRIË EN KROATIË: BRUG OVER DE
RUCINA-KLOOF BIJ FIUME.

Een oud-Duitsche spreuk luidde waarschuwend:

Soer an dem Moentage dar gat
de er din Fuz lat,
deme iz alle die wccun dezst ungemacher. G.

AAN ZEE.

De meeuwen zwieren en een triton rijst
hoog uit de golven van de blanke zee,
hij blaast zijn horen en zijn tuiten, luid,
woedt door de lucht en overstemt den wind.
Hij roept een rei van nimfen, blond en naakt,
die drijven spelend met de golven mee,
die dondrend dreunen, waar de de branding bruist
Hun sluiers blinken in het licht der zon,
wanneer zij waden door de golven heen
tot waar de schelpen liggen, glinster-nat.
Hun helder lachen klinkt hoog-luid en blij,
lang-levend zijn zij, nooit verouderend.
En als welluidend stijgt hun stemmenkoor,
dan wordt gedanst een reidans bij de zee
zoo schoon en lieflijk, dat de mensch op aard,
wiens leven moeizaam is en kort van duur,
zich weet een godenkind en god-gelijk.
't Is daarom dat hij lied en reidans eert,
in 't rythme leeft de schoonheid van de Goôn.

JOANNES REDDINGIUS.

ITALIAANSCH E WENSCHEN.
ISTRIË: HET MADONNABEELD AAN DE GOLF VAN FIUME BIJ ABAZZIA.

NATUUR EN MENSCH.

II. EEN KIJKJE IN DE TERMIETENWERELD.

Beschaving moet niet berusten op vernietiging, maar op diep inzicht in- en waardeering van de natuur.

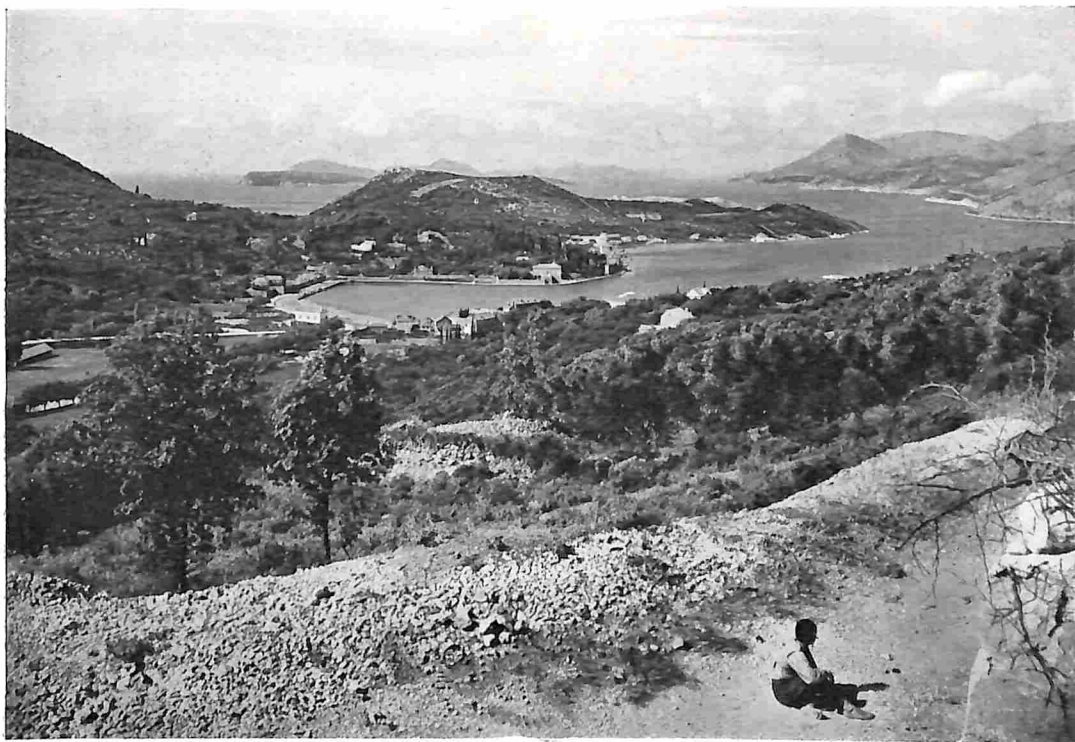
ER is geen enkele stof in de natuur, die we reeds heelmaal begrijpen, en geen dier of plant waarvoor niet alleen de attentie van een uur, maar zelfs de toewijding van een geheel menschenleven niet te kort is om zich geheel te verzadigen met het gadelaan, bepeinzen en bestudeeren van zoo'n wezen; en de aardkennis heeft ons heel wat wondervoller dingen in werkelijkheid getoond dan de meest phantastische sprookjes ons zouden kunnen voortooveren. Tevens is er weer de uitgebreidste en diepste samenhang tusschen de levenloze en de levende natuur; zonder levenloosheid geen leven, zonder bewegingloosheid geen beweging. Zelfs weten we tegenwoordig al hoe langer hoe minder onderscheid te vinden tusschen levende en levenloze stof, evenals reeds vroeger is geconstateerd dat er geen grens is tusschen de laagste planten en laagste dieren; dat het slechts twee divergeerende lijnen zijn van uit één punt. We zien dagelijks voor ons dat de planten hun *levende* stof maken uit een gas der lucht en uit grondbestanddeelen; sterven ze, dan komen die lichaamsbestanddeelen weer in den grond. Het getal bacteriën in één gram aarde is ontzagwekkend; men heeft door onderzoek kunnen vaststellen dat dit 50.000.000 kan bedragen. Deze bacteriën hebben als levensverrichting om de ingewikkelde verbindingen van de in den bodem komende gestorven planten en dieren weer te ontleiden tot de meer eenvoudige, die dan weer op kunnen genomen worden door andere planten, *zoo-dat opnieuw de doode stof levend wordt*. Maar dit is nog lang niet alles wat er in één gram aarde leeft; men heeft ook nog te denken aan de nuttige omwerking der rottende deelen door de z.g.n. Geobionten, dat zijn één-cellige plantjes en diertjes; hiervan vond men er 120.000 in één kubieke centimeter. Al deze wezens maken het mogelijk dat de doode stof weer levend kan worden door middel van het plantenrijk. Aan den anderen kant vormen uitgestorven dieren en planten weer gesteenten die of door begroeiing met planten weer opgezogen worden en tot levende stof verwerkt, of door afslijting door regen en wind, nadat wierren en mossen het oppervlakkige laagje hebben losgemaakt, in de

ISTRIË: DE OUD-ROMEINSCHE ARENA IN DE OORLOGSHAVEN POLA.

DALMATIË: HOEK VAN HET OUDE ZEEBASTION BOKAR TE RAGUSA.

ITALIAANSCH WENSCHEN.

DALMATIË: DE HAVEN VAN GRAVOSA EN HET SCHIEREILAND LAPAD.

Men zal het ons ongetwijfeld niet ten kwade duiden, dat wij hier dit reeds eenige maanden geleden opgenomen cliché herplaatsen, nu op deze Dalmatische kuststrook zoo de aandacht valt.

rivieren komen en ten slotte in de zee, waar de zeedieren er weer schelpen van maken. Ledige schelpen, fijngewreven door den golfslag, vormen weer zand en kunnen weer een nieuwen kringloop beginnen.

Als we ons verdiepen in de natuur, zijn we bezig met het allerhoogste probleem van menschelijk vorsch, *het probleem van het leven*; dit voert vroeger of later tot alle problemen, die den menschelijken geest bezig houden, maar overal en altijd is toch het levensprobleem het centrale probleem. Indien nu de mensch meer en meer vreemdeling wordt in de natuur en haar leven, verdroogt er bij hem een rijke bron van geestes-gemoeds en kunstprikkels. Een intieme verhouding met de natuur zal niet alleen een zeer grooten invloed uitoefenen op 's menschen gemoeds- en zielvorming, maar ook zijn zedelijke principes verdiepen en hem tot een vrijere levensopvatting zonder vooroordeelen brengen. Prof. Dr. Detmer zegt hierover in zijn artikel over het noodzakelijke van natuurhistorische ontwikkeling voor iedereen: „Het is voor een ont-

wikkeld mensch een schande geworden niets, of zoo goed als niets te weten van al die wonderbaarlijke gebeurtenissen, die hem onafgebroken omringen, die zich dagelijks voor zijn oogen afspelen, die zijn bestaan beheerschen en de hoofdvoorwaarden voor zijn leven vormen. Inzicht in den samenhang van al wat in de natuurgebeurt is voor ieder ontwikkeld mensch bepaald noodzakelijk, want zonder dit inzicht ontbreekt het hem beslist aan een zekere en vaste basis voor de beoordeling van alle levensdingen, voor alle wetenschappelijke, philosophische, ja zelfs voor alle kunstbedoelingen van den tegenwoordigen tijd. Ik ben geheel overtuigd van de stelling, dat juist de natuurwetenschap in de eerste plaats den mensch de nieuwe idealen verschaft die hij heden ten dage zoozeer noodig heeft”.

Zal ik nog veel van de veredelende werking vertellen die het zich bemoeien met natuurstudie uitoefent, zegt Dr. Guenther; hoe het den mensch opheft, hoe hij daardoor al zijn dwaze vooroordeelen verliest, hoe het bevredigt en het geheele leven warm en vol maakt, hoe het aanspoort tot een betere en gezondere en edelere manier van leven, hoe het geheele geestesniveau van den mensch er door stijgt; hoe het de vrede bevordert, hoe het... maar wat doe ik! het is toch heusch niet meer noodig dit alles

ITALIAANSCH WENSCHEN.

OP DE GRENS VAN DALMATIË EN MONTENEGRO: CATTARO MET HET BEGIN VAN DEN WEG NAAR CETTINJE.

op te noemen! ieder, die even nadenkt over deze onderwerpen, ziet dat van zelf in. Ik begrijp absoluut niet, hoe er nog menschen kunnen bestaan, die kaart spelen of uren lang in een societeit zitten en zoo meer! Hoe is 't mogelijk, dat men zich ooit vervelen kan, terwijl er rondom ons zoo'n onuitputtelijke voorraad van interessante, geheimzinnige en verfrissende feiten en gebeurtenissen opgestapeld ligt, waarvan één enkel zelfs al groot en grootsch genoeg is om iemands leven te vullen en zijn leven rijk te maken. Zulke menschen schijnen ook niet te weten, dat het ware genot niet zonder verstand en arbeid te bereiken is en dat innerlijke bevrediging nooit kan ontstaan door geld, maar alleen door kennis. Dagelijks biedt de natuur gelukkigmakende en onvergankelijke schatten met volle handen aan en het is alleen al genoeg om toe te tasten, om dit alles zich eigen te maken, zoodat het ons opbouwt en een onafscheidelijk deel van ons zelf wordt.

Ondergeteekende meent een van de hoofdoorzaken te weten, waardoor een groot deel der menschheid zich niet met de natuur bemoeien wil: hun oppervlakkig, onontwikkeld redeneeren over de natuur, zonder zich ooit de moeite gegeven te hebben grondig na te gaan of hun observaties en redeneringen wel juist zijn, maakt zelf de groote slagboom waardoor ze nooit die natuur kunnen naderen; ze stemmen zich zelf eerst valsch voor ze hun geest en ziel mee willen laten trillen.

Dat is hun eigen opzettelijke schuld. Alle fouten en kwalen en leelijke hebbeligheden en misdaden die ze bij 't menschedom ontwaren, en die hun hinderen (zeer terecht hinderen) stellen ze op rekening van „de natuur”, inplaats van op de rekening van 's menschen onnatuur, tegennatuurlijkheid, buitennatuurlijkheid; ze weten niet dat die vreeseligheden in de vrije natuur juist niet aanwezig zijn. Soms meenen ze die vreeseligheden toch heusch duidelijk voor oogen te hebben, en ze vergeten dan, schijnt 't, heelemaal, dat wat zij „natuur” noemen, kweektoestanden van den mensch zelf zijn, verwrongen menschelijke cultuurtoestanden; en dat, wat zij „dieren” en „planten” noemen, slechts ongelukkige, door ontucht verworpen, uit 't verband gerukte decadenten zijn. Toch noemt het publiek dit: „natuur”, evenals het zijn eigen opborreling van levensverschijnsels: „natuur” noemt.

Hoe sterk moet de stem, hoe machtig de overtuigingskracht, hoe duidelijk de studie-uitlegging, hoe lang en diep het schoolonderwijs wel zijn om de menschheid van dien dwaalweg af te

helpen! Zou er in werkelijkheid evenmin iets mee bereikt worden als met de anti-oorlogspredikingen? Wil de mensch (behalve enkelingen, die door hooger intellect en rijkere innerlijke gaven en fijner geestes- en gemoedsleven, van begin af aan, de natuur voelen) toch eigenlijk liever door dik en dun het grove, walgelijke, tegennatuurlijke, dan het fijne, mooie natuurlijke? Is de kloof tusschen natuur en mensch heusch totaal onoverbrugbaar geworden?

Ga naar de mieren, gij mensch, . . . en wordt wijs! (ge kunt ook evengoed naar een andere hoek van de natuur gaan, welke ge maar wilt, en even groote bevrediging en wijsheid zal uw deel worden). De beroemde mierenkenner en geleerde dierkundige Wasmann ging als pater naar . . . de mieren, en vond daar zijn hoogste geestes- en zielsbevrediging.

Laat ons eens een oogenblikje verwijlen bij klasseggenooten, de Termieten. Dat voert ons b.v. tot de bijzonder interessante verhouding die er tusschen bepaalde schimmel (zwam) soorten en deze dieren bestaat. Men kan hier, evenals bij de mieren, van bepaalde „zwamteelt” spreken. Prof. Doflein onderzocht nog onlangs op zijn reizen vele levensgemeenschappen van deze soort. Bijna alle heuvelbouwende Termieten vervaardigen in hunne woningen, in grootere of kleinere kamers, sponsachtige, met holten voorziene, lichamen. Deze worden gemaakt van de massa's stukgebeten hout, die ze in hun nesten sleepen, en dat of uit de natuur, of uit menschelijke woningen verzameld wordt. In de nestkamers kleven ze de kleine afvalkogeltjes, die meestal uit gekauwde houtdeelen bestaan zóó te zamen, dat daaruit die „koeken” ontstaan, welke doorboord zijn door galerijen, die vaak met elkaar in verbinding staan en met groote openingen aan de oppervlakte uitkomen. De tusschenliggende wanden zijn vrij dun. Bij de verschillende Termietensoorten hebben deze „koeken” verschillende vorm en structuur; bij de individuen van dezelfde soort zijn ze van verschillende grootte. Deze „koeken” vormen den teelgrond waarop ze een zwam, die hun tot voedsel moet dienen, kweken. Ze gebruiken dus via de zwam, de voedingsstoffen uit het hout. De houtmassa wordt op de fijnste manier met de schimmeldraden overtrokken en doorweven. Aan de oppervlakte van de koek en in de kanalen en holten komen een menigte speldeknoopgrootte witte kogeltjes aan de schimmeldraden. Deze kogeltjes (conidiëdragers) vormen van binnen de z. g. n. conidiën van de zwam en hierom is het de

Termiet te doen; deze eten ze op. Maar nu ontstaan er tusschen deze schimmelkwekerij ook allerlei „onkruiden” (andere schimmelsoorten); doch deze worden door de Termieten regelmatig vernield, zoodat ze door deze tuinmanskunst, die dagelijks wordt toegepast, zuivere kwekerijen krijgen. Maar aan den anderen kant wordt het hout dat als voedingsbodem dient, spoedig onvruchtbaar door dezen roofbouw. Geen nood! de Termieten breken de uitgezogen houtdeelen regelmatig weg en vervangen die door versch bereide. Hierdoor wordt de enorme voorraad hout verklaard die zoo'n diertje bij de hand moet hebben. In de tropen, waar deze dieren in vele soorten en in koloniën van millioenen stuks zeer veelvuldig voorkomen, vormen deze wezens een niet te onderschatten *natuurkracht*. Aldus staat het doode hout weer tot nieuw leven op, deels als planten- deels als dierlijke stof, evenals de mensch zijn eigen bodem opeet via de dieren en planten die hij nuttigt. Later nog meer van deze dieren.

Overneming verboden.

P. J. BOLLEMAN VAN DER VEEN.

EEN DAG TE AALSMEER.

OP een morgen in het late najaar vertrok ik met het locaaltreintje van het station te Haarlem. Ik had dat ding vanuit den Amsterdamschen trein al zoo menigmaal de Haarlemmermeer in zien kruipen, en bedacht dan altijd, wat een genoeglijk gevoel het moet zijn voor ons, die altijd zoo vlug reizen als het maar kan, ook eens een keertje zoo langzaam mogelijk te reizen. Ik nestelde mij in een hoekje van een afdeeling, waar nog heel geen menschen zaten, en het duurde niet lang of daar vertrokken we. Het ging langzaam, maar zeker. Zoo zeker als tweemaal twee vier is.

Er hing een fijne grijze damp. Die klaarde terwijl wij reden, gaandeweg op, en het leek wel of onze trein bij het voortgaan, die damp voor zich uit en omhoog duwde. Het werd allengs zeer helder. Een fraaie herfstdag.

We reden tusschen onafzienbare groene pleinen, zooals overal in Noord Holland. De koeien keken ons treintje verbaasd aan, gingen geen stap ervoor uit den weg en wendden de groote koeienoogen eenigszins minachtend van ons af; ja, ik heb een koe gezien, die — ge moogt me gelooven of niet — een koe, die haar schouders eens ophaalde bij den aanblik van onzen trein. En het was zeer, zéér beleedigend. Dat zeg ik u.

Links vlood de Haarlemmerweg. Dat is te zeggen: de Haarlemmerweg vlood heelemaal niet. Wij vlooden. Maar wij, schrijvers zijn nu eenmaal gewend aan deze soort van buitensporigheden: een laatst restant van het eenmaal zoo gezeene impressionisme.

Temidden der weilanden zag men, gelijk zoovele waarschuwend wijsvingers der nijverheid, eenige fabrieksschoorsteenen opsteken; hofsteden lagen hier en daar als te slapen in hun nesten van twijgenvolle herfstboomen. Lang zagen wij ter rechterzijde Haarlem's ouden St. Bavo-toren, die fraai en spits is, en den nieuwen Sint-Bavo-toren, die den vorm van een koepel heeft. De kerk-toren van Heemstede bleef lang vanuit ons rechtsch portierraampje zichtbaar. Het landschap was nu gaandeweg schooner geworden, met mooi licht erover van de rijzende zon; het geleeek in zijn fijnheid en vochtigheid wel een groot aquarel.

Daar gingen wij over de Ringvaart, en het uitzicht vanuit den trein kreeg een eenigszins ander karakter. Links niets dan bouwlanden, bijna alle vol suikerbieten; op andere was er reeds geroid; weer op andere werd de grond omgeploegd. Rechts passeerden wij een fort, en daarna bleven wij langen tijd langs den z.g. genie-dijk rijden; menig kanon zag ik daar gapen, misschien ook wel van verbazing over ons, maar ik was blij, toen wij de laatste kanonnen voorbij waren; je kunt nooit weten of zoo'n ding geladen is, en als het afgaat, ben je weg; zóó gezond, zóó dood.

Na een poosje ontwaarden wij rechts het kantige kerktoertje

van Hoofddorp, dat vriendelijk en ferm boven de omringende huizen omhoog stak als een teeken. Het landschap bleef nadien ongeveer hetzelfde tot Aalsmeer toe. Op de wegen zag men ongeveer hetzelfde tot Aalsmeer toe. Op de wegen zag men mannen duwden logge pramen, eveneens hoog opgetast met bieten, door de slooten. — Die worden later overgeladen in schepen, welke ze naar de groote suikerfabriek van Halfweg vervoeren. Ziehier eenige cijfers, die ik te bemachtigen wist. Een biet weegt soms tot 15 pond toe. Er lagen, toen ik dit reisje deed, ruim 200 schepen met bieten (echter niet alle van 15 pond) in het breede vaarwater voor de suikerfabriek te Halfweg. Er zijn nog meer cijfers op het bietengebied te verkrijgen, maar ik vond deze reeds zeer voldoende, vooral zoo men in aanmerking neemt, dat de dagbladen u met cijfers overstelpen.

Mijn reis viel mij nogal mee; in Hoofddorp was een man tegenover mij komen zitten, die gelukkig zijn mond hield. Ik amuseerde mij wel met de prachtige tentoonstelling van theaterdecors, waarmede men het wisselend landschap vergelijken kon. Het was werkelijk genoeglijk. „Maar alle dingen hebben een eind”, zei Frits Reuter, — „en een worst heeft er zelfs twee”. Zoo bereikte ik dan het doel van mijn tocht: het lieve, vriendelijke Aalsmeer, dat reeds vanuit den trein wel een tuin gelijkt. Het spoorstation is fraai, maar veelbesproken, en ik wandelde dus den stationsweg af zonder ook slechts een keer ernaar om te kijken. Bij een brug ging ik links een smal pad op, dat tusschen twee vaartjes gelegen, den genoeglijken naam van Uiterweg draagt. Hier liggen in — zonder overdrijving — onafzienbare rijen bloem- en boomkwekerijen, welke den roem van Aalsmeer gevestigd hebben. Draaien of vonders of bruggetjes geven toegang tot de erven. Ik ging er een op, en vroeg verlof, den tuin eens te zien. Terstond vond men dit goed, en men gaf mij zelfs iemand mede om mij rond te leiden. Over de houten of steenen paadjes, die tusschen de loodsen, oranjerieën, broeikassen, bakken enzovoorts gelegen zijn, bereikten wij al heel spoedig wat mijn begeleider als het belangrijkste op deze kwekerij geprezen had: de chrysanten-kas. De aanblik dezer kas was werkelijk buitengewoon. Daar stonden in de enorme rabatten deze edele planten in rijen, zoo keurig geschikt en geordend als waren zeer nauwkeurig de verhoudingen en afstanden nagemeten. In elke rabat stond een andere soort, die telkens ook weder een andere kleur had, en het was schitterend, de aanblik van dezen overdaad van schoone bloemen in hun prachtige kleur-varianties. Daar gloeide het groote, teederroode veld van viviander morelli's; daarnevens blaakten ontzaglijke massa's van gele polyphemen; van bleek-tot-dieper-rood, of glanzend goudbruin blonken de duizenden en duizenden rayonnants op lange reeken; en het lieflijkst, het aanminnigst en tevens machtig glanzend, licht indrinkend, licht-weerkaatsend, ja lichtgevend bijna, waren de Elsie-Fultons. De witte bloemen dezer laatste behooren tot het fraaiste wat ik nog zag. Zij zijn als blanke honderdarmige poliepen; het vleezig witte bloemblad is onvergelykelijk prachtig; de inplanting dezer bladen treft u door een volle gelijkmatigheid; en zooals deze — naar ik vernam — bijzonder dure soort op den stengel staat, is prachtig symmetrisch. — Gelijk ge weet, zijn al die chrysanten éénpooters. Voor wie het niet weten mochten, het volgende: Van deze planten worden regelmatig de scheuten en knoppen afgetrokken („pluizen” noemen de kwekers dit,) om alle kracht te behouden voor de bloem die bovenaan ontsliken gaat. Zulk een plant met rechten, met eenige bladen versierden, stengel, waar bovenop een enkele zeer fraaie bloem staat, noemt men een éénpooter. Deze chrysanten worden als gesneden bloemen verkocht, en als de bloemen eraf gesneden zijn, zet men de planten in hun potten buiten; tegen het voorjaar scheurt men er nieuwe stekken af.

Nog zag ik op dezelfde kwekerij een kas met de fijne, teedere bouvardia's. Deze planten zijn weder heel anders, minder decoratief dan de chrysanten; op een afstand doen ze niet bijzonder; maar zoo ge er dichter bijkomt, en ge kunt alles gedetailleerd zien, dan zijn ze buitengewoon fraai. Het mooie, hartvormige blad is zachtgroen van kleur en niet groot, en temidden van dit sierlijke loof hangen de bloemen: rose en witte klokken: een regen van lichte trillende vlokjes, rose en wit, over het teere groen. Wanneer ik dezen tuin verliet, zag ik overal de tuinders van hun arbeid oprijzen, hun pijpen aansteken, en zich naar den uitgang haasten. Het was schafttijd. Op den Uiterweg gingen overal groepjes, die zich naar huis spoedden, te voet of op hun fietsen. Het was of op dit uur het plaatsje eensklaps een ander aanzien bekam; waar het den verderen dag stil en zonder eenig bewegen is, daar ziet men om dezen middagtijd overal de tuinders komen en gaan, en er is vertier in de straten, ook vrouwen ziet men nu aan huisdeur en venster verschijnen om eens uit te kijken. Ook de schoolkinderen vertoonen zich op dezen tijd in de stille buurten, en steken die vol geraas. Ik liep op goed geluk achter een

Foto C. Steenberg.

PINKSTERGANGERS NAAR URK. VAN HET STATION NAAR DE BOOT.

troepje tuinders mede, en kwam aan een tamelijk goed uitzienend koffiehuis. Ik vroeg aan een der tuinders of dit een goed adres was om iets te gaan eten. De man prees den eigenaar uitbundig; best was hij, en best, en bèst; hij was getrouwd met die en die; zijn moeder was een zoo en zoo; hij had zooveel kinderen, waarvan de oudste een meisje was, welk meisje al weer verkeerend had met den zoon van zus en zoo. Ik glimlachte dankbaar voor de omvangrijke berichten, vloekte even ondankbaar als begrijpelijk, in mijn ziel op 's mans wijdloopigheid, en liep op het koffiehuis toe. Ik trachtte de deur te openen. Tevergeefs. Ik belde. Tevergeefs. Ik bonkte op de vensterruiten. Tevergeefs. Eindelijk verscheen een jongen aan den anderen kant van den weg. De jongen lachte laconiek, en zei: „Hij slaapt”. Ik begreep hem niet, en de jongen lachte nog eens, laconieker dan daareven nog; en herhaalde met een gebaar, dat de natuurlijkheid van wat hij zeide (en daarmede mijn onomvaambare stoffelachtigheid) moest cursiveeren: „Hij slaapt”. Ik wilde den jongen vragen „waarom?”, maar een blik op zijn gelaat weerhield mij van deze nuttelooze moeite. Ik glimlachte ook, en verdween.

Een ander café, waar ik aanklopte, bleek eveneens gesloten. Weer belde, klopte en porde ik tevergeefs. Weer verscheen een knaap op den straatweg, en zei, dat deze menschen slapen. Ik verdween opnieuw, en zocht verder. Maar zoo'n uiterwegje is lang en vervelend; ik keek om mij heen, en bespeurde geen mensch; dit Aalsmeer was als uitgestorven. De twee jongens, die mij ingelicht hadden, waren als natuurkrachten, die hun taak hebben volbracht, verdwenen. En nog eens ondernam ik den tocht. Ik geraakte opnieuw voor een herberg, en trachtte opnieuw mij toegang te verschaffen. Tevergeefs. Toen steeg mijn honger als de zondvloed. Ik moest en zou op zijn minst een paar boterhammetjes, met het een of ander belegd, tot mij nemen, op straffe van overlijden. Ik liep verder. Aan een breed water liet ik mij overzetten, en, eenmaal buiten Aalsmeer, vond ik verscheidene koffiehuisen geopend. Daar was vertier van visschers en voorbijreizende kooplieden. In een van deze café's ging ik binnen. Een vrouw waakte in het buffet; een kind liep in de gelagkamer rond en vertoonde niet het geringste bewijs van slaperigheid; een waakhond lag wakker op de vloermat; een bezoeker zat voor een tafel, recht op zijn stoel, zijn oogen waren open, en nooit knipte hij ze ten teeken van vaak. Ik herademde. De vurig begeerde boterhammetjes bleken verkrijgbaar. Een kop koffie, die het midden hield tusschen bockbier en cafeïne-vrij drinkwater, voltooide op waardige wijze deze lunch, die in al haren eenvoud, mijn verwachtingen toch nog verre overtrof.

Weer liet ik mij overvaren, weer begon ik den Uiterweg af te loopen. Een mooie, vredige stemming was er over het landschap gekomen. Het was buitengewoon stil in de lucht, en het vaartje lag als een enorme glazen plaat zoo glanzend en zoo effen, langs het smalle voetpad. Nauwelijks vernam men geluid.

Doch naarmate ik vorderde, begon er wederom iets van leven zich te roeren. Men hoorde nu eens een deur openen; dan klonk gelach of een spreekstem van verre. Voor de vensters bespeurde men soms een menschelijke gedaante. Aalsmeer ontwaakte, — ontwaakte voor den tweeden keer vandaag.

S.

(Slot volgt).

PINKSTERGANGERS NAAR URK.

TELKEN jare op den Zaterdag vóór Pinksteren is er te Enkhuizen iets aardigs te zien, nl. een stoomboot vol Urkerinnetjes. Bepaald wijst de bevolking van het eiland Urk een teveel in vrouwelijke leden aan, daar er zoo tal van dochteren Urks aan den vasten wal als dienstmaagd een broodwinning zoeken. Ook de wezenlijk niet schitterende resultaten der Zuiderzee-visscherij zullen aan dit laatste schuld hebben. Vooral in het Noord-Hollandsche boerenland, waar de vraag is naar „flinke maidjes”, die vroeg opstaan willen en niet tegen ruw werk opzien, zijn de Urkerinnen gezocht, wat vóór hen pleit. Ze hebben klaarblijkelijk nog niet den meer verfijnden staat bereikt, welke een in betrekking zijnd stadsnuffe enkel tot teer zimmerkätzchen stempelt.

De Urkerinnen, over 't algemeen knap van uiterlijk, tamelijk trouw aan haar

PINKSTERGANGERS NAAR URK. OP DE BOOT.

schilderachtige landskleedij, hechten sterk aan onderlinge vriendschap en omgang in het land hunner vreemdelingschap; ze blijven Urkerinnen ook jaren na hun eersten stap op het vaste land, ze zijn sterk en werkzaam, — doch breekt Pinksteren aan, dan verlangen ze voor zich een tiental dagen vacantie, dat is de bedongen gouden vrijheid, die ze allen in den kring hunner familie doorbrengen, in hun eigen landje te midden der Zuiderzeegolven. Dan is 't feest op het eiland en geen zou er willen ontbreken. Vanouds zijn de Urkers rechtzinnig en kerksch, — een dulle kermis is met hun aard onverenigbaar, wat echter een vreugdevol samenzijn niet uitsluit. De laatste jaren staat de Pinkstervreugde op Urk, meenen we, geheel in het teken der zending en is dus als een zendingsfeest te beschouwen.

* * *

Lang, heel lang geleden was het een schuttersfeest naar alouden trant, zooals we in een oude kroniek vermeld vonden en als curiosum hier volgen laten.

„Op Pinxter Maendagh na het preken, hadden ze voor een gewoonte een Gaeij op te rechten, als daer iemandt was die dienst konde doen, oft zoo zulx niet, evenwel op dien gezetten tijde.

De Schout, of zoo de Heer van het Landt daer tegenwoordigh was, die noit die oude gewoonte tegenging, maar met een vereeringh te geven hen daerin stijfde, schoot na d' opgerichte Gaeij den eersten pijl; de koning was de gene die den Gaeij velde, die dan van de gansche menighe met zingen en vreugdetekenen te zijnen huize gebraght wierdt, daer dan een mael-tijt, daer ieder zijn deel toe gaf wierdt aangerecht.

Dan zag men de koningh met zijn verkoore koningin, die des koninghs hoedt, met eenige zilvere gaitjes behangen op 't hoofd hadt, beide met groente bekransd, groene takken boven haer hoofden, en groene zooden aan haer zijden. Daerna wierden de koningh en koningin met de menighe met vendel en trompet geleid, daer ze dan eenige vaten biers, gedurende de tijd van drie of vier dagen, uitgeegden. Tot dit werk hadden ze ook een bijzondere Schout en Schutmeesters, om de moetwilligen te straffen, en zoo iemandt eenig bier quam te te storten, te doen boeten.

En dit schieten na de Gaeij en drinken is voor de laatste reizet in den jare 1655 geschiet”.

G. DE GRAAF.

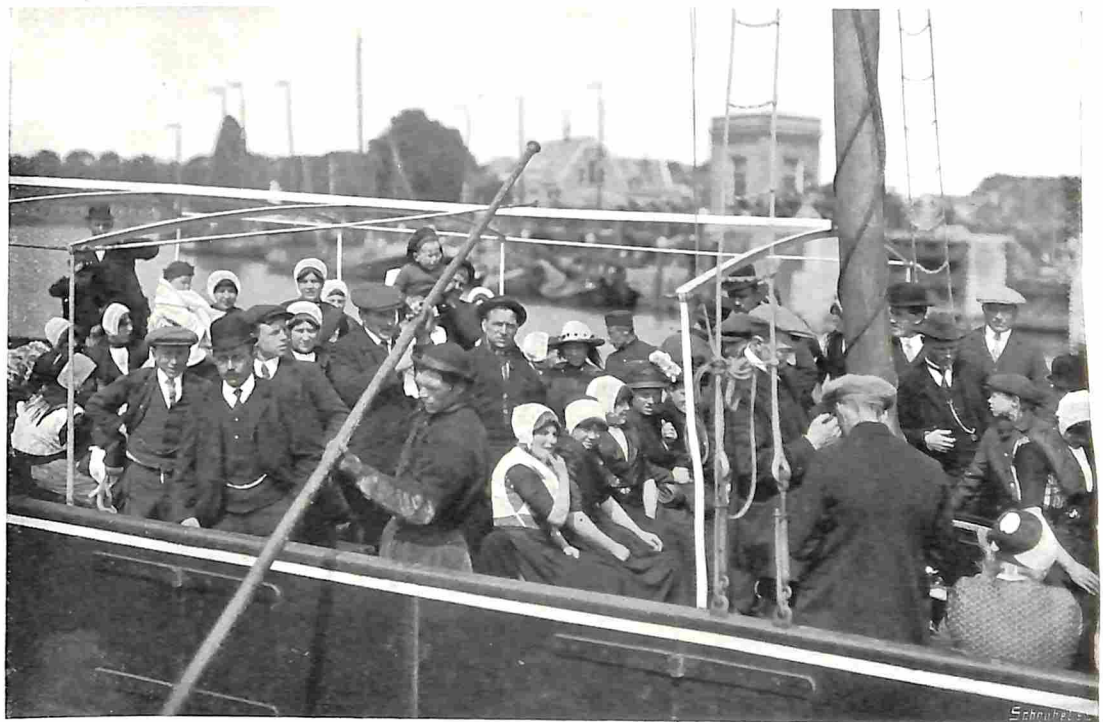

Foto C. Steenberghe.

PINKSTERGANGERS NAAR URK. HET VERTREK.

Een broederdienst uit 1815.

(Vervolg van blz. 267).

De naaimeisjes waren gebleven, maar ook haar gehalte was na de geboorte van „Elegantia” veranderd. Er waren niet alleen linnen en wollen naaistertjes onder hen, maar ook tullenaaisters en een kantklopster. Zaten ze vroeger aan den voorkant, vlak achter de vensters die op de Groote Markt uitzagen, nu was de ronde tafel verhuisd naar het achterraam der winkel, dat het gezicht had op de binnenplaats. De oud-leerlingen betreurden de nieuwe inrichting wat!

Wat was het vroeger niet lustigjes werken met af en toe een gluurtje door de ruiten! Daar was altijd zooveel te zien op de Marktplaats, des morgens de boeren en boerinnen, des middags de groote dames, die in haar kales uitreden of aan den arm van deftig gekleede heeren wandelden!

Het eenige wat haar aan den vroegeren tijd herinnerde was de groote tinnen koffiekkan op de vier leeuwenklauwtjes, die 's middags om drie uur op de ronde tafel werd gezet en de meiskens een geurend leeg kwartiertje bezorgde.

Het was een eenvoudig leven, dat van Marion bij Juffrouw Brugmans. Materieel echter had zij het er beter dan zij het vroeger had gehad toen haar ouders nog leefden, die beiden, kunstzinnige menschjes als ze waren, niet van sparen wisten, maar geestelijk miste ze veel. De avonden waren zoo geheel anders dan in 't kleine huis in de Casuariestraat, waar zij haar kinderjaren had doorgebracht. Altijd bij vader aan 't spinet, luisterend naar zijn kleine composities, die hij eerst tastend alleen in melodie aangaf, dan met de begeleiding opeens voller deed klinken. Moeder zong met haar dun maar zuiver stemmetje zijn liedjes, of oude Fransche chansons, die ze nog uit haar jeugd kende en waarbij vader dan de accoorden zocht. Muisstil zat Marion dan geleund tegen het muziekinstrument en ze verbeeldde zich, dat de tonen haar oor in gleden en haar hoofd vulden. De muziek kwam dan in haar, dacht ze.... en dan was er de danszaal! de danszaal beneden, waar vader overdag zijn lessen gaf en zij, klein en frêle als ze was, al mee mocht doen aan de pas van zes, de menuet en de Gavotte!.. Maar de danszaal was 's avonds meest donker; er viel alleen wat licht door het venster van een midden in de straat bengelende lantaarn en toch ging Marion er dikwijls heen, 's avonds, als vader speelde en moeder zong en dan danste ze haar dansen, haar eigen dansen... niemand had er ooit van geweten. Dat was iets voor haar zelf geweest, haar lichte, levendige en soms melancholische kinderdansen, die zij deed met zwevende lucht pasjes in het vage rosse licht der straatlantaarn, bij de zachte muziek van 't spinet boven en de trillende stem van moeder....

Ze had ook mogen luisteren als vader, moeder voorlas, la Rochefoucauld, Madame de Sevigné's brieven en met zijn stem was 't als met de muziek. Haar oor ving de volle melodieuze klanken, de wending der zinnen, de geheele zachte aanzwelling en daling van het gesprokene op; woorden die haar mooi klonken, zeide ze in zich zelve na, ook al wist ze niet de betekenis. Het was de muziek in de woorden die haar bekoorde en soms zoo ontroerde, dat ze, 's nachts wakker wordend ze zeggen moest, tot ze weer in slaap viel. Haar geheele kinderleven leek als een zachte avondstond; 't smalle sombere huis in de stille straat rees altijd voor haar geest bij 't flikkerende mystieke kaarslicht; vader's hooge figuur voor 't spinet, moeder's kleine gestalte gebogen over

het kantkussen; zachte oude muziek om haar heen. Het dagleven was voor haar opgelost in 't naar school gaan, het dansen en passen leeren. Het intieme van de avondstonden had haar leven uitgemaakt. — Alleen één lichte plek lokte haar gedachtenleven, de herinnering aan een week, buiten doorgebracht met haar moeder op 't Maerland. Daar was Tante Anne-Bet en de groene lichte tuin, en de zilveren vijver met de zwanen, de hooge boomen en René, een groote jongen toen in haar oog, die haar bij de hand nam en over de kiezelpaden bracht naar de goudfazanten. Zijn hand voelde van binnen ruw aan, dat wist ze nog. Vast sloten zijn vingers om de hare, die zoo klein en smalletjes waren. Ze had toen een witte jurk aan, met strookjes sot op de kleine voeten; René, de groote blonde jongen, ging naast haar.... hij deed met iets van vaderlijke bezorgdheid.... zoo van: „blijf maar bij me, ik zal je wel wijzen waar we heen gaan”. Ze kon z'n stappen niet bijhouden, heerlijk was dat juist, ze nam maar sprongetjes.... „Nu zal je de fazanten zien”, zei hij. Dat was de lichte dag in haar kinderleven.... de lichte dagplek tusschen den warmen avond-droom....

Tante Anne-Bet had ze het eerst weergezien toen haar moeder gestorven was. Het leven was toen anders geworden voor Marion. Vader gaf bijna geen danslessen meer; de tijden waren er niet voor; ook niet voor muzieklessen en evenmin voor onderricht in het Fransch. Drie zaken, waarmede Monsieur Verstraete zijn brood kon verdienen. Het oude huis met de danszaal werd verlaten en Marion's vader vertrok naar Amsterdam. Een korte poos bleef ze toen in het mooie huis bij Tante Anne-Bet, tot dat er bericht kwam, dat ook zij naar Amsterdam moest. Verstraete, neergedrukt door den dood zijner vrouw, neergedrukt door den slechten tijd, die hem het brood uit den mond nam, krachteloos zonder zijn verbeeldingswereld van schoonen schijn, had het duffe klerken-bestaantje niet kunnen uithouden, dat hem daar was aangeboden. De kleine Marion vond hem vermagerd, veranderd en ziek terug. Zij deelde met hem twee kamertjes op de derde verdieping van een huis op den Buitenkant en daar, op den woesten avond van 15 November, terwijl op straat de volksofstand tierde, de vlammen uit de wachtschepen sloegen, was hij gestorven. Die nacht en de daarop volgende dagen stonden met vurige letters in haar herinnering gegrift. De stille dood daar op het kamertje, hoog boven alles uit, boven de gillend joelende schepsels beneden. Brand, rook, die overal opsteeg, de lekkende vlammen op het water en de weerspiegeling daarin, het gebrul van feestliederen, vrijheidsgeschreeuw en daverende commando's. Toen haar afscheid van Vader. Blijven mocht ze niet; ze werd door de hospita meegenomen, en zoolang bij een koopman op het Rokin ondergebracht, het brandpunt thans van alle samenscholingen. Nog minder dan op de hooggelegen kamertjes op den Buitenkant had ze hier rustig aan den dood van Vader kunnen denken 't Was of het leven haar als een baarljke duivel afgescheurd had van al het oude en haar liet zien het geweldige, het wrekende, het gillende voortijlende zich zelf dat niet gaf om ziekte of dood en treurnis. Brand woedde op 't Rokin: dronkemansstemmen schreeuwden met rauwe kreten van wellust over waakneming. Dan herinnerde ze zich als een zegetocht de rij vlammen die naderden, maar andere vlammen, rustige kalme, die oplaaidden als vurige bloemen in den nacht, May met „zijn bijtjes” die de beestachtige bende temde, die rust bracht....

Daarop was plotseling het kalme leven in den Haag gekomen.

Eerst bij Tante Anne-Bet in het groote huis op den Kneuterdijk, later op de Groenmarkt bij Juffrouw Brugmans. Marion was langzamerhand weer ontloken. De slag van Vader's dood kwam ze gauwer te boven door de vlamdende schrikdagen in Amsterdam, die haar uit de zachte droefenis gerukt hadden en haar de rust bij Tante Anne-Bet dubbel deden genieten. Alles was weer teruggekeerd, daar in de voornaamheid van het deftige heerenhuis, waarachter de groote tuin in witte winterdos uitstrecte. Zij was toen alleen met Juffrouw Anne-Bet en de dienstboden. Mijnheer v. Rodenberghe was in Amsterdam en René was met den ouden heer Delius in Duitschland.

(Wordt vervolgd).

AVOND OP DE HEIDE.

De heide ligt in open
Wijdheid voor mij uit.
Ik hoor bij luistrend loopen
Vogelengefluit.

Heel ver zie ik een villa
Als uit éenen steen,
In zee van bloemen-lila
Rustig en alleen.

De zon zinkt op de heide
Van de hemelkim.
De schemering doet scheiden
Een bleeke nevelschim.

LEO RIKMENSPEL

Schmadel/sc

Foto P. van Tel.

DE SERINGENBERG MET UITKIJKTOREN OP „DE RAAPHORST”, HET LAND-GOED VAN H. M. DE KONINGIN AAN DEN STRAATWEG DEN HAAG—LEIDEN.